



# VEREJNÝ OCHRANCA PRÁV

---

## Dôchodky – poznatky verejného ochrancu práv

Približne štvrtina občanov, ktorí sa so svojím problémom obrátili na verejného ochrancu práv za päť rokov jeho činnosti, boli občania nad 60 rokov.

### **Čo najviac trápi dôchodcov?**

U starších podávateľov podnetov sa najčastejšie stretávame s nespokojnosťou v sociálnej oblasti týkajúcej najmä výšky ich dôchodkov. Podávatelia podnetov sa domáhajú preskúmania konania Sociálnej poisťovne, ústredie, pri rozhodovaní nároku na starobný dôchodok, invalidný dôchodok ako aj na vdovecký a vdovský dôchodok.

V tejto súvislosti často podnetoch rezonuje aj nespravodlivosť v nadväznosti na nový zákon o sociálnom poistení, a to najmä v rozdielnosti vo výške dôchodkov priznaných do 31. 12. 2003 a dôchodkov priznaných po 1.1. 2004, teda za účinnosti zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov. Poukazujú na tú skutočnosť, že ani každoročná valorizácia dôchodkov nezmierni veľké rozdiely vo výške jednotlivých dávok dôchodkového poistenia.

### **Aké problémy dôchodcov verejný ochranca práv pomohol vyriešiť?**

Podľa ustanovenia § 210 ods. 2 zákona o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (účinného do 31. decembra 2006) je Sociálna poisťovňa povinná rozhodnúť o nároku na dávku dôchodkového poistenia v lehote 60 dní, túto lehotu je možné predĺžiť o 30 dní, avšak túto skutočnosť je Sociálna poisťovňa povinná oznámiť žiadateľovi o dávku. Okrem porušenie lehoty na vybavenie žiadostí o dôchodok zo strany Sociálnej poisťovne t.j. prerokovania veci bez zbytočných prieťahov vo viacerých prípadoch verejný ochranca práv preukázal aj porušenie práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu ako aj pri strate živiteľa.

### **Porušenie Ústavy Slovenskej republiky Sociálnou poisťovňou:**

Podávateľka podnetu namietala rozhodnutie Sociálnej poisťovne, ktorá jej zamietla priznanie vdovského dôchodku napriek skutočnosti, že jej manžel bol ku dňu smrti poberateľom čiastočného invalidného dôchodku. O vdovský dôchodok požiadala ešte v novembri 2003, rozhodnutím z decembra 2003 bola jej žiadosť zamietnutá s odôvodnením, že nespĺňa podmienky nároku upravené v ustanovení § 45 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov. Preskúmaním podnetu sme zistili, že konaním Sociálnej poisťovne, ústredie, **došlo k porušeniu základného práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu ako aj pri strate živiteľa tak, ako ho definuje Ústava Slovenskej republiky v článku 39 ods. 1.**

Na základe žiadosti verejného ochrancu práv Sociálna poisťovňa opätovne preskúmala žiadosť o vdovský dôchodok a predmetný dávkový spis. Šetrením bolo zistené nesprávne posúdenie skutkového stavu veci a teda aj nároku na vdovský dôchodok. Na základe uvedeného bol rozhodnutím z decembra 2004 priznaný vdovský dôchodok od novembra 2003. Toto rozhodnutie bolo spoločne s ospravedlňujúcim listom doručené do piatich dní podávateľke podnetu.

### **Kedy môžem požiadať o starobný dôchodok a na koho sa má poistenec obrátiť so žiadosťou o priznanie starobného dôchodku?**

Podmienky nároku na starobný dôchodok upravuje zákon o sociálnom poistení. Vo všeobecnosti platí, že poistenec má nárok na starobný dôchodok, ak bol dôchodkovo poistený najmenej 10 rokov a dovŕšil dôchodkový vek. Dôchodkový vek poistenca je 62 rokov veku, ak zákon o sociálnom poistení neupravuje inak. Mužom, ktorý v období od 1. januára 2004 do 31.12.2005 dovŕšili vek 60 rokov sa dôchodkový vek určí tak, že k veku 60 rokov sa v roku 2004 pripočíta deväť kalendárnych mesiacov, v roku 2005 osemnásť kalendárnych mesiacov. U žien sa tiež v období od 1. januára 2004 do 31. decembra 2014 bude takisto používať tento algoritmus avšak v uvedenom období sa bude u každej ženy brať do úvahy počet vychovaných detí.

So žiadosťou o priznanie starobného dôchodku sa treba obrátiť na príslušnú pobočku Sociálnej poisťovne, ktorá so žiadateľom o dôchodkoch je povinná spísať žiadosť o jednotlivú dávku dôchodkového poistenia. Po spísaní žiadosti je povinná postúpiť túto žiadosť ústrediu Sociálnej poisťovne, ktorá rozhodne o nároku na dávku dôchodkového poistenia v danom prípade o nároku na starobný dôchodok.

### **Od čoho závisí suma starobného dôchodku?**

Suma starobného dôchodku sa určí ako súčin priemerného osobného mzdového bodu, obdobia dôchodkového poistenia získaného ku dňu vzniku nároku na starobný dôchodok a aktuálnej dôchodkovej hodnoty.

### **V akej lehote mi musí byť dôchodok priznaný?**

Podľa ustanovenia § 210 ods. 2 zákona o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov účinného od 1. januára 2007 je Sociálna poisťovňa povinná rozhodnúť o nároku na dávku dôchodkového poistenia v lehote 60 dní, túto lehotu je možné predĺžiť o 60 dní, avšak túto skutočnosť je Sociálna poisťovňa povinná oznámiť žiadateľovi o dávku.

### **Čo robiť, ak sa mi zdá, že dôchodok mi bol zle vypočítaný?**

V prípade ak sa domnievam, že o mojom nároku na dávku dôchodkového poistenia nebolo rozhodnuté správne môžem využiť opravné prostriedky, ktoré mi zákon o sociálnom poistení umožňuje a to požiadať o preskúmanie správnosti rozhodnutia príslušným súdom a to v lehote do 30 dní odo dňa doručenia rozhodnutia. V každom rozhodnutí je uvedené poučenie o tejto možnosti. Samozrejme sa občania môžu obrátiť aj na verejného ochrancu práv.

### **Ked' mi zdravotný stav neumožňuje pracovať, koho požiadať o invalidný dôchodok?**

Poistenec má nárok na invalidný dôchodok ak sa stal invalidným , získal počet rokov dôchodkového poistenia osobitne upravený podľa veku poistenca, a ku dňu vzniku invalidity nespĺnili podmienky nároku na starobný dôchodok alebo mu nebol priznaný predčasný starobný dôchodok. Poistenec je invalidný ak pre dlhodobu nepriaznivý zdravotný stav má pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 40 % v porovnaní so zdravou fyzickou osobou. Dlhodobu nepriaznivý zdravotný stav je taký zdravotný stav, ktorý spôsobuje pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť a ktorý má podľa poznatkov lekárskej vedy trvať dlhšie ako jeden rok. Vo všeobecnosti možno povedať, že pri priznávaní akejkoľvek dávky dôchodkového poistenia je potrebné splniť v zásade dve podmienky a to vznik sociálnej situácie a získanie potrebného počtu rokov dôchodkového poistenia.

### **Ak mi zomrie manžel/ka, patrí mi vdovský/vdovecký dôchodok? Koho oň požiadať, čo treba doložiť?**

Zákon o sociálnom poistení č. 461/2003 Z. z. od 1. januára 2004 zjednotil podmienky nároku na vdovský a vdovecký dôchodok. Nárok na vdovský dôchodok po manželovi, ktorý ku dňu smrti bol poberateľom starobného dôchodku, predčasného starobného dôchodku alebo invalidného dôchodku, alebo ku dňu smrti splnil podmienky nároku na starobný dôchodok alebo získal počet rokov dôchodkového poistenia na nárok na invalidný dôchodok alebo zomrel v dôsledku pracovného úrazu alebo choroby z povolania. Nárok na výplatu vdovského dôchodku je počas jedného roka od smrti manžela. Po uplynutí tohto obdobia má vdova nárok na vdovský dôchodok ak sa stará o nezaopatrené dieťa, alebo je invalidná z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť viac ako 70% , vychovala aspoň tri deti, dovŕšila vek 52 rokov a vychovala dve deti a dovŕšila dôchodkový vek. Na vdovecký dôchodok je nárok po uplynutí jedného roka za splnenia tých istých podmienok ako u vdovského dôchodku. Požiadať o vdovský dôchodok vdovecký dôchodok treba na príslušnej pobočke Sociálnej poisťovne, doložiť je potrebné, sobášny list, úmrtný list .